

Burian, aki művészi terveit a koreografus, az építész és a karmester segítségével készíti. A színház sugó, színpadi ügyelő, valamint műszaki személyzet nélkül játszik. Kellékeit minden tag maga szerzi be. A színházi üzem zavartalan működéséről a szervezeti elképzelés megvalósítói gondoskodnak. A művészi munkatársak kötelesek a koreográfiai gyakorlatokon részt venni, valamint a színház idegen nyelveket tanító kurzusán és irodalmi, építészeti és zenei előadásain. A gazdasági szervezet működéséről öttagú választmány gondoskodik és felel. A színház ügyeit a közösség kéthetenként összeülő tanácsa beszéli meg és szükség esetén szavazás útján dönt. A munkabizottság heti munkatervet készít a művészi és az adminisztratív szervezet, valamint a segédmunkákra soros tagok számára. A nézőtérben és a ruhatárban a közösség felváltva kiküldött ügyeletesei tartanak szolgálatot. A kiadásokról, befektetésekről, tiszteletekről a közösség dönt. A tiszta jövedelmet a közös vagyont képező színház technikai tökéletesítésére fordítják.

A D 37 első három esztendeje Burian színházszemléletének igazolása jegyében telt. Míg annak idején Piscator első színházi nagyvállalkozása Berlinben tőkés gazdasági alappal megbukott, Burian szerényebb méretű, de nem kevésbé jelentős színházközössége nemcsak gazdaságilag, hanem művészileg is szilárd. A Burian színház művészi tekintélye ma Európaszerte Meyerhold felszabadult színházának tekintélyével vetekszik. (Méliusz József)

A MŰVESZET A HARMADIK BIRODALOMBAN. A német kultúra sorsa, amelynek legjobb képviselői száműzetésbe vagy rácsok mögé kerültek, állandóan foglalkoztatja a világ közvéleményét. Az irodalom és a művészet területén játszott a Németország a legfontosabb szerepet és presztízse nagyrésztben irodalmi és művészeti teljesítményein nyugodott. A „weimari“ rendszer felszámolása a Harmadik Birodalom új hatalmasai által, a német kultúra felszámolásához is vezetett. Ezt a folyamatot vizsgálja szinte hűvös tárgyilagossággal E. Wernert könyve: *L'art dans le III-e Reich*, (Paul Hartmann, Paris), amely első alapos összefoglalása ennek a kérdésnek.

A nemzeti-szocializmus, totálitáris igényével, a nemzet összes működését összefogni és fegyvermezzetben irányítani igyekszik. A szellemiek területén a nemzetiszocialista párt politikai tanításához a birodalmi Vezér Göbbelsszel és Rosenberggel, akik kulturális téren a legközelebbi tanácsadói, külön elméletet készítettett. Ennek az elméletnek az alapján vették kézbe a párt és az új állam a művészeti „termelés“ irányítását. Az ujitók, mielőtt építeni kezdtek volna, a romboláshoz láttak. Ez programjuk bírálati része. „Weimari rendszer“-nek nevezték mindent, amit rossznak tartottak. Közelebbi vizsgálatnál kitűnik, hogy ez a „rossz“ nem egyéb, mint a humanizmus. A nemzetiszocialista ideológusok a „sémita világnézet termékeinek“ nevezték el minden olyan irányzatot, amely ellentétben áll az ő érdekeikkel. Ezzel a jelzővel illetik a liberálizmust, a racionalizmust ugyanúgy, mint az amoralizmust vagy a tendenci-irodalmat. Az elvontan esztétikus művészetfelfogás sem járt jobban. Mindezek helyébe a faj lépett, mint a művészi alkotás egyetlen kritériuma. A faji elv valósággal kúcsa a Harmadik Birodalom esztétikájának, akárcsak az összes kulturális ujitásoknak. A faj nevében számúzték egyre-másra „a nemzetközi atonális zenét, a kubizmust, az expresszionizmust, a Mann testvéreket, Marx, Gide és Barbusse műveit, a jelenkori német festészet legnagyobbjait, az építő- és díszítő-művészet legelismertebb képviselőit.“ A nagytakarítással azonban a aposan

eltávolították mindent, ami művészi és szellemi értéket jelentett a mai Németországban.

Ami megmaradt, azt a *Reichskulturkammer*-be tömörítették. Ez a szervezet, melynek vezetői kánonszerűen, a pápáénál szigorúbban vett csallhatatlansággal döntenek minden kulturális kérdésről, felöleli, megfelelő szakosztályokba tömörítve, az összes képzőművészeket, írókat, zenészeket és színészeket, akiket a Harmadik Birodalom elég fajtisztnak talált és akiknek ilymódon „megengedte“, hogy művészileg alkossanak. A Reichskulturkammerbe való tartozás *előfeltétele* annak, hogy valaki cikket írhatson, képet állíthasson ki, könyvet jelentessen meg, stb. A „faji szellem“ ellen való vétkezést a tagság megvonásával büntetik, ami egyet jelent a keménytelenséggel. Maga a szervezet, mint minden szervezet, amit a németek alkotnak, kifogástalan. Ami azonban az eredményeket illeti, azok még a hivatalos felfogás szerint sem kielégítőek. (Cs. Gy.)

A HÁROMSZÁZEVES „ÉRTEKEZÉS“. A nagy filozófusok, akikkel rendszerint csak kisszámú szövegmagyarázónak, szaktudósnak vagy eszmékért lelkesedő embernek van dolga, időnként közdicsőségre tesznek szert, ami újra fényt kölcsönöz nevüknek. A bölcsészet nagyjainak a megújulódása általában századonként egyszer fordul elő. *Descartes* most lép be a hirnév e rövid szakába: háromszáz éve, hogy legnevezetesebb műve, az *Értekezés a módszerről* megjelent.

Ez a híres értekezés kétségkívül több, mint nagy bölcséleti könyv, több, mint Spinoza *Ethikája* vagy Kant három *Kritikája*. Valóban történelmi írás.

Egyik művében, aminek címe többet ér, mint a szövege, *Maxime Leroy* *Descartes*-ot így nevezi: „filozófus álarcával“; s mincs is félreismertebb szerző, mint a legnagyobb francia filozófus. Titokzatos volt, mint ember, teli elővigyázattal és sajtóságos óvatossággal, gondosan ügyelve arra, hogy elrejtse igazi arcát. Azonban a titoknak a kedvelése, ami sokáig éltette hollandiai magányában, korántsem elég ahhoz, hogy indokolja azokat a torzításokat, amiket gondolatának kellett elszenvednie.

Legendakör, cartesiusi mitológia-fajta alakult ki már régóta, ami részévé vált bizonyos francia propagandának. A cartesiusi ráció, ahogy nevezik, olyan közhely, amit rendszerint a francia „mértéktartással“, *Ile-de-France* és *Touraine* jól tilolt kertjeivel, a jezsuita kollégiumok utódjaiban, a lyceumokban tanított „humanitásokkal“, *Racine* kellemével, *Clèves* hercegnő bájával együtt emlegetnek. Mindent elkövettek, hogy úgy mutassák be *Descartes*-ot, mint valami választékos bölcselőt, mint valami rózsákat, pázsitot, udvarias formát, polgári bölcsességet, *Horátius*-verseket kedvelő közjegyzőt. Sőt ennek a propagandának voltak iszonyatosabb oldalai is: a háború alatt láttunk tanárokat, mint *Chevaliert*, akik a marnei ütközetet úgy jellemezték, mint az iskolás könyvek sajátos *Descartes*-jának győzelmét Németország filozófiai barbárságán.

Elég, ha megtekintjük *Hals* *Descartes*-arcképét a Louvreban, a mélyen ülő szemeket, a makkacs homlokot, a keserű ajkakat, hogy nevesünk a róla alkotott hivatalos képeken. A valóságban az *Értekezés a módszerről*, amiben *Descartes* először nyilatkozik meg teljesen, filozófiai fordulatot jelent. Több, mint az *Ethika*, mert a polgári értelem történelmi kiáltványa, mint ahogy *Szent Tamás* *Summája* a hűbériség korabeli értelem kiáltványa volt, mintahogy *Marx* művei a proletár értelem kiált-